

PREDGOVOR

Pred vama je osma analiza praćenja izvještavanja bosanskohercegovačkih medija o LGBTI¹ temama, koju objavljuje Sarajevski otvoreni centar. Nastala je na osnovu znanja i iskustva autorica o medijima te na osnovu analiza medijskog izvještavanja iz 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016. i 2017. godine.²

Cilj kontinuiranog praćenja medijskog izvještavanja jeste da se dobije slika o načinu na koji se obrađuju prava i teme u vezi s LGBTI osobama. Budući da mediji predstavljaju moćan instrument kojim se može uticati na stavove i ponašanje publike, analizom se ukazuje na pozitivne i negativne obrasce izvještavanja – dobre prakse, senzacionalizaciju, seksualizaciju i stereotipizaciju u izvještavanju.

U kontekstu slobode medija i izgradnje profesionalnog medijskog diskursa koji jednako tretira sve segmente društva, medijsko izvještavanje o LGBTI osobama trebalo bi da bude dio medijske kulture svake demokratske zemlje i otvorenog društva.

U vremenu politizacije, komercijalizacije i tabloidizacije medijskog prostora, krize štampanih medija, te njihovog neminovnog prelaska u online sferu, gdje postoji utrka za što bržim objavljivanjem informacija, bez konsultovanja više izvora (po principu što više klikova – više novca), od velike je važnosti promovisati etičke i profesionalne standarde izvještavanja i koncept društveno odgovornog novinarstva i ne dozvoliti da politički i ekonomski centri moći presudno utiču na kreiranje medijskih sadržaja.

¹ Od januara 2016. godine Sarajevski otvoreni centar je intenzivirao svoj rad i na pitanjima prava interseksualnih osoba, te smo se zbog toga odlučile pratiti i medijske objave u vezi s njima.

² Lejla Huremović (2011) *LGBT teme u bosanskohercegovačkim štampanim medijima u 2011. godini*. U: *Čitanka lezbejskih i gej ljudskih prava*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar i Fondacija Heinrich Böll; Masha Durkalić (2012) *Analiza medijskog izvještavanja o seksualnim manjinama*. U: Lejla Huremović, Masha Durkalić, Damir Banović, Emina Bošnjak (priredile) *Stanje LGBT ljudskih prava u BiH u 2011. godini – Rozi izvještaj*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar; Jasmina Čaušević i Kristina Ljevak (2012) *Čekajući ravnopravnost. Analiza sadržaja izvještavanja pisanih medija o LGBT temama*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar; Kristina Ljevak, Jasmina Čaušević, Lejla Huremović (2013) *Čekajući ravnopravnost 2: Analiza sadržaja izvještavanja štampanih medija o LGBT temama u Bosni i Hercegovini u 2013. godini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar; Lejla Huremović, Kristina Ljevak, Jasmina Čaušević (2013) *Ka pozitivnim praksama. Izvještavanje medija u 2013. godini o LGBT temama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Fondacija Heinrich Böll, Ured u BiH, Sarajevski otvoreni centar, Fondacija CURE; Sandra Zlotrg, Lejla Huremović, Kristina Ljevak (2014) *Čekajući ravnopravnost 3: Analiza izvještavanja štampanih medija o LGBT temama u Bosni i Hercegovini u 2012, 2013. i 2014. godini*. Sarajevo:

Praćenjem medijskog izvještavanja u proteklih osam godina dolazimo do zaključka da je neophodno da mediji imaju osmišljene uređivačke politike koje pružaju medijski prostor jednako svim grupama u društvu, a pogotovo da imaju politike izvještavanja o manjinama, o ljudskim pravima, te da svakodnevno promoviraju važnost izvještavanja o ljudskim pravima u skladu s etikom i vrijednostima novinarske struke.

Profesionalnost novinarskog pisanja, etičnost i odgovornost pomjeraju društvo u kojem živimo ka prostoru veće tolerancije.

Sarajevski otvoreni centar

Sarajevski otvoreni centar; Kristina Ljevak, Lejla Huremović, Sandra Zlotrg (2014) *Ka pozitivnim praksama 2. Izvještavanje medija u 2014. godini o LGBT temama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Fondacija Heinrich Böll, Ured u BiH, Sarajevski otvoreni centar, Fondacija CURE; Lejla Huremović (2016) *Ka pozitivnim praksama 3. Izvještavanje medija u 2015. godini o LGBT temama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar. Lejla Huremović i Masha Durkalić (2017) *Ka pozitivnim praksama 4. Izvještavanje medija u 2016. godini o LGBT temama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar. Lejla Huremović i Jasmina Čaušević (2018) *Ka pozitivnim praksama 5. Izvještavanje medija u 2017. godini o LGBT temama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

SAŽETAK

Analiza predstavlja pregled praćenja izvještavanja o LGBTI temama u medijima u Bosni i Hercegovini, koji već osmu godinu objavljuje Sarajevski otvoreni centar. Analizom se prati nivo doprinosa medija u borbi protiv diskriminacije i povećanja vidljivosti LGBTI osoba u bosanskohercegovačkom medijskom prostoru.

U 2018. godini praćena su 62 medija: elektronska (radio – 3 i televizija – 14), štampana (dnevne novine, sedmični i dvosedmični magazini – 20) te online (news portali i portali štampanih medija – 25). Ukupno, u svim medijima objavljeno je **2139** teksta/priloga, i to u **štampi – 568** tekstova, **na televiziji – 111** priloga i u **online medijima – 1460**.

Štampani medij koji je najviše izvještavao o LGBTI temama bio je **Jutarnji list – 113**, od televizijskih stanica BHT1 – **31**, a od online medija **Avaz.ba – 189**.

Iz svijeta se još uvijek najviše izvještava o poznatim ličnostima koje su LGBTI osobe te njihovim partnerima/cama. Veliki je broj kratkih vijesti u kojima se prenose informacije iz ličnih života poznatih koje zapravo ne govore ništa i tu su kako bi popunile medijski prostor ili širile senzacionalizam. U toku 2018. godine o pravima LGBTI osoba iz svijeta je izvještavano i kroz prizmu političkih aktuelnosti, desničarskih politika, ograničavanju prava transrodnih osoba, ali i o povorkama ponosa koje su se održavale u cijelom svijetu. I dalje se često može naići na objave o trans osobama kroz prizmu *vjerovali ili ne, možete li vjerovati da su izgledali ovako* i sl.

Iz regije je najviše izvještavano o tome da je Hrvatska dobila prvu slikovnicu o istospolnim porodicama te reakcijama različitih udruženja i pojedinaca oko izlaska ove slikovnice. Ratifikacija Istanbulske konvencije je bila top tema u hrvatskim medijima koju su često prenosili i mediji u BiH, te su u tom kontekstu spominjana i LGBTI prava. Neizostavno je izvještavanje o povorkama ponosa u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori.

Iz Srbije je tokom cijele godine, u kontekstu različitih političkih pitanja, bilo govora i o seksualnoj orijentaciji Ane Brnabić. O izvještavanju medija o premijerki Ani Brnabić možete više pročitati u medijskoj analizi iz 2017. godine kada je došla na mjesto premijerke. Naravno, neizostavno je bilo i izvještavanje o povorkama ponosa u Beogradu.

Iz Bosne i Hercegovine se izvještavalo o Međunarodnom festivalu queer filma Merlinka u Sarajevu, protestu povodom Međunarodnog dana vidljivosti trans osoba te nedobijanju dozvole za izvođenje performansa ispred BBI centra i Narodnog pozorišta. U maju se izvještavalo o različitim aktivnostima koje su bile organizovane u BiH povodom Međunarodnog dana borbe protiv homofobije i transfobije. Bilo je izvještavanja o različitim edukacijama, kao i različitim izvještajima o stanju prava LGBTI osoba u BiH koji su predstavljeni u toku ove godine.

U 2018. godini nastavljen je trend rasta broja medijskih izvještavanja. **U 2016. godini ukupan broj medijskih objava je bio 1299, 2017. godini povećan na 2073, dok 2018. godine iznosi 2139.**

U online medijima još uvijek je primjetan najveći broj agencijskih vijesti, po principu copy-paste, te zbog toga i dalje postoji nesrazmjer između pozitivnih i negativnih objava. Također je primjetan i veliki broj senzacionalističkih objava, koje nerijetko objektivizuju LGBTI osobe, pogotovo transrodne žene.

U televizijskim informativnim emisijama još uvijek se izvještava samo povodom nekih događaja, te nema inicijative da se pokreću teme u vezi s pravima LGBTI osoba. Zaključak je i ove godine da kada postoje inicijative ili događaji koje organizuju organizacije civilnog društva, tad ima i najviše medijskog izvještavanja, čemu svjedoči i mjesec maj, kada se obilježava Međunarodni dan borbe protiv homo/bi/transfobije, kada bude i najveći broj objava u medijima.

I ove godine se može zaključiti da su novinari i novinarke propustile šansu da o medijski zanimljivim i višestruko važnim temama pišu angažovano i istraživački. Većina tekstova koji su se ticali događaja koji su organizovani su zbog sadržaja istih ocijenjeni kao pozitivni jer je i sam sadržaj događaja pozitivan. Primjetno je da mediji i kada dobiju informacije o nekoj temi ili problemu, izvještavaju samo tad, te se u narednim mjesecima ne bave tom temom. Mediji rijetko, gotovo nikad, ne iskoriste podatke koje dobiju kroz izvještaje koje rade organizacije civilnog društva kako bi detaljnije izvještavali o određenim temama.

Neutralno je ocijenjen prilog u kojem se odgovara na novinarska pitanja ko, šta, kad, gdje, kako, bez dubljeg ulaženja u problematiku i bez komentara, odnosno ličnog doprinosa autora/ice priloga. To su većinom agencijske vijesti koje izvještavaju o dešavanjima ili prenose obavještenja za medije različitih organizacija ili pojedinaca/ki. Također, neutralnim su

ocijenjene male vijesti i ankete, izjave dana, odnosno prilozi koji su prostorno ograničeni da bi bili društveno angažirani. Naravno, i ove kratke forme morale su zadovoljiti kriterije korektnosti izvještavanja.

Budući da smo u 2016. godini počele pratiti i medijske objave u vezi s interspolnim osobama, važno nam je naglasiti da su mediji sporadično počeli izvještavati i o njima, nevidljivosti i problemima na koje one nailaze. Interspolne osobe se uglavnom spominju u kontekstu LGBTI prava, te se o njima izvještavalo malo ili gotovo nikako.

Pozdravljamo činjenicu da mediji prate i izvještavaju o aktivnostima organizacija civilnog društva koje se bave pravima LGBTI osoba. I ovom analizom je potvrđena hipoteza da je veća vidljivost aktivističkih organizacija, aktivista/kinja i LGBTI osoba preduslov veće vidljivosti LGBTI tema u medijima, čime se dodatno potcrtava važnost novinarske odgovornosti, etike i profesionalnosti, jer bi izvještavanje trebalo da afirmiše građansku hrabrost ovih javnih istupanja. Također, pozdravljamo i činjenicu da neki mediji prenose autorske tekstove s portala lgbti.ba, koji je jedini bosanskohercegovački LGBTI news portal.